

Bir Âşık, Bir İnceleme Yozgat Âşıklık Geleneği ve “Âşık İhsan Şaşar”

A Troubadour, A Review Yozgat Troubadour Tradition And “Troubadour İhsan Şaşar”

Yılmaz YEŞİL*

Özet:

Türk Dünyası halk kültürü üzerinde saz eşliğinde söz söyleme geleneği yüzyıllardır aynı önem ve özende müstesna bir yere sahiptir. Türklerin tarihi gelişim ve değişimleri sırasında bu gelenek de doğal olarak değişmiştir. Günümüzde de bu geleneğin devamı halk ozanları ve âşıklar tarafından devam ettirilmektedir. Yozgat ilinin Sorgun ilçesinde bu geleneği icra etmeye çalışan âşıklardan birisi de Âşık İhsan ŞAŞAR'dır. Bu makalemizde onun hayatı şiirleri ve âşıklığı üzerine yapmış olduğumuz incelemeye yer vereceğiz. Âşık yetiştiği topraklarda doğmuş, yetişmiş ve hayatını devam ettirebilmek için çalışmış, bununla beraber de çevresinde bir dinleyici kitlesi oluşturarak ünlenmiştir. Çeşitli organizasyonlara şenliklere davet edilmiştir. Günümüz yaşayan âşıkları arasında yer alan Âşık İhsan Şaşar, bölge âşıklık geleneği üzerinde önemli bir yere sahiptir.

Anahtar kelimeler: Yozgat, Sorgun, Âşıklık Geleneği, Âşık İhsan Şaşar

Abstract:

Turkish World instrumental accompaniment on folk culture, the same attention and care for such an exceptional place singing tradition has for centuries. During the development and changes in the natural history of the Turks in this tradition has changed. Today, this tradition being maintained by the troubadours and lovers. Purlins to carry out this tradition, working in the province of Yozgat is one of the town of Sorgun Minstrel İhsan ŞAŞAR. In this paper we examine his life in poetry and we will have done on âşıklığı. Grow in love with the land was born, raised and worked to maintain his life, however, also famous for creating an

* Okutman, Gazi Üniversitesi Türk Dili Bölümü, yyesil@gazi.edu.tr.

audience around. Various organizations were invited to festivities. Ihsan A lover living in today's wah wonder lovers, the region has an important place on the tradition of minstrelsy.

Key words: Yozgat, Sorgun, the tradition of minstrelsy, Minstrel Ihsan ŞAŞAR

Yozgat'ta Âşıklık Geleneği

Yozgat, tarihin bilinen dönemlerinden günümüze kadar; Anadolu'nun kuzey-güney ve doğu-batı yönündeki geçiş yolları üzerinde bulunduğundan dolayı önemli bir konuma sahip olmuştur. Coğrafi yapısı yörenin tarihinde ve kültüründe de etkisini göstermiş, çok renkli bir kültürün oluşmasına imkân vermiştir.

Yozgat ili toprakları, İç Anadolu Bölgesi'nin Orta Kızılırmak Havzası ile Karadeniz Bölgesi'nin Çekerek Havzasına Girer. Bozok platosu'nun yüksek tepelerinden birinin eteğine kurulmuş olan il merkezinin yükseltisi 1320 metredir.¹

Yozgat ili doğudan Sivas'ın Gemerek, Şarkışla ve Yıldızeli; Kuzeyden Tokat'ın Artova ve Zile, Çorum'un Ortaköy, Alaca ve Sungurlu; Batıdan Kırıkkale'nin Delice;

Güneyden Kırşehir'in Çiçekdağı, Nevşehir'in Kozaklı ve Avanos, Kayseri'nin Merkez Felahiye ve Sarıoğlan ilçeleriyle komşudur. Yozgat'ın diğer iller arasındaki yeri yukarıdaki harita kesitine bakıldığında daha açık anlaşılacaktır.

Yozgat'ta çok köklü bir âşıklık geleneği vardır. Kimi kaynaklar XIX. yy'ın sonuna kadar âşıklık geleneğinin canlı olduğunu, âşıkların köy köy dolaşıp birbirleriyle sınındıklarını, muammâlar asıp, atışmalar düzenlediklerini yazmaktadır. Kent kimi ünlü âşıkların da uğrak yeri olmuştur. Erzurumlu Emrah, Tokatlı Nuri, Pesendî, Ceyhunî,... bunlardan bir kaçıdır. Anadolu'daki âşıklık geleneğinin bir çok güçlü temsilcisinin Yozgat'a yakın illerden yetişmesi ve Yozgat'a gelerek kahvelerde âşıklık geleneğini icra etmeleri âşıklık geleneğinin Yozgat'ta gelişmesini destekleyen unsurlar arasındadır. Yazılı belgelerin azlığı, ilmî araştırmaların eksikliği ve şiirlerini cönk /mecnua/divan gibi yazmalarla günümüze ulaştıranlar dışında

1 Yurt Ansiklopedisi; Yozgat maddesi, sayfa 7627, Anadolu Yayıncılık, 1982-83-84

yeterli bilginin bulunmaması gibi nedenler, Yozgat'ta âşıklık geleneğinin tarihini belirlememizi zorlaştırmaktadır.²

Yozgat yöresi, çevre illerde olduğu gibi kendi yöresinin âşıklarını yetiştirmeyi ihmâl etmemiştir. Yozgat'ın yetiştirdiği -tespit edilebilen- âşıklık geleneği temsilcileri şunlardır: Âşık Necip (XIX. yy'ın ortaları), Âşık Nâzi (1803-1902), Âşık Zeminî (1838-1908), Yozgatlı Seyrî (1851-1916), Âşık Gülsanî (1878-1918), Âşık Gamli (1883-1934), Hüznî (1879-1936), Zârî (1852-1941), Sorgunlu Âşık Demli (1887-1964), Âşık Niyazi (1923-...)³

Bu çalışmamızda incelediğimiz Âşık İhsan, Yozgat'ın Sorgun ilçesinde doğup büyümüş ve âşıklık geleneğini buraya gelen kahvelerde atışmalar yapan, halk hikâyeleri anlatan ve destan satan âşıklardan öğrenmiştir. Kendisinde bulunan âşıklık istidadı, kasabaya gelen âşıklara olan özentisiyle günyüzüne çıkmış zamanla kemâle ermiştir. Âşık İhsan'dan edindiğimiz bilgilere göre, Sorgun'da âşıklık geleneği; köy odalarında, üzüm toplama zamanı bağlarda, düğünlerde ve kahvelerde icra edilmiştir.

Halen Sorgun'da âşıklık geleneğinin pek çok özelliğini yitirmiş de olsa, devam ettiği ortadadır. Bununla birlikte âşıklar, ilgili makamlardan gerekli desteği görmemekten şikâyetçidirler. Bu âşıklar; yörede düzenlenen şöenlerde, âşıklar bayramlarında, tertip edilen âşık atışmalarında âşıklık geleneğini muhafaza edebildikleri özellikleriyle icra etmeye çalışmaktadırlar. Sorgun'da Âşık İhsan'dan başka; Âşık Niyazi Ersoy, Âşık Sefil Döndü, Erozan,... gibi âşıklar yörede bu geleneğin temsilcileri arasındadır.

Âşık İhsan Şaşar'ın Hayatı ve Âşıklığı

A-) Hayatı

Âşık İhsan Şaşar; 1942 yılında Sorgun'un Hanbaşı mahallesinde, çiftçi bir ailenin çocuğu olarak dünyaya geldi. Okul çağına gelince, teyzesinin oğluyula beraber okula gitmek istediği için, ailesi tarafından mahkeme kararıyla yaşı büyütüldü. Resmî kaynaklara 1939 doğumlu olarak kaydedildi. Ailenin soyadı “Layık” iken daha sonra resmî kayıtlara geçerken “Şaşar” olarak değişmiştir.

Âşık İhsan; okul çağına gelince, eğitim hayatına Sorgun'un ilk ve tek okulu olan Yeşilyurt okulunda başladı. Okul sıralarında ikinci sınıftan itibaren bir şiir yazma hevesi baş gösterdi. Okul çapında yapılan şiir yarışmasında, öğretmenler için yazdığı şiirle birincilik aldı. İlkokulu bitirince imkansızlıklar sebebiyle eğitim hayatına son verdi. Âşık İhsan; bundan sonra ailesinden dolayı çiftçilikle uğraştı.

Daha çocuk yaşlardan itibaren, sesinin güzel olmasından dolayı tarlalarda, bağlarda ve düğünlerde türküler söylemeye başladı. Bu yeteneğinden dolayı ço-

2 Oğuz, M. Öcal, “Yozgat'lı Halk Şâiri Nâzi”, Ankara/1992

3 Oğuz, M. Öcal, “Yozgat'lı Halk Şâiri Nâzi”, Ankara/1992

cukların alınmadığı büyükler odası⁴na alınıp, dönemin beğenilen türküleri söylenir, “Bunu senden iyi söyleyen yok.” Diyerek ve yapılan ikramlarla türkü söylemeye teşvik edilirdi.

Kahvelere gelen âşıklara ilgi duyarak onlar gibi söylemeye özenen Âşık İhsan, onları daha sıkı takip edip, Sorgun’a gelen âşıkları mümkün oldukça dinlemeye çalıştı. Âşık İhsan sazı ve saz alacak parası da olmadığı için eline aldığı küreği saz gibi tutarak, bağlarda üzüm toplayan ve helkirlerde⁵ pekmez kaynatan kadınlara türküler söylemeye başladı. Daha 15-16 yaşlarındayken bağlarda üzüm toplayan kızların söyledikleri manilere karşılık verip, onları işlerine teşvik ettiği için bağ sahipleri tarafından bağlara davet edilirdi. Bu bağlara gidip gelme sırasında saza olan ilgisi iyice arttı ve kendisine saz almaya karar verdi. Babasından bu iş için para alamayınca, sazın parasını kazanmak için kahvede garsonluk yapmaya karar verdi. Böylelikle kahvelere gelen âşıkları da kaçırmadan dinlemiş olacaktı. Garsonluk yaparak kazandığı parayla kendisine bir çember saz aldı. Saz çalmayı hiç usta görmeden kendi kendine öğrendi. Evde kendi halinde çalıp, şiirler söyleyerek kendisini yetiştirdi. Bu arada Sorgun’a hangi âşık gelse onu dinlemeye gidip, ondan bir şeyler öğrenmeye çalıştı.

Akrabaları onun bu çalıp söylemesini gördükten sonra, onu kahvelere gelen âşıklarla karşılıklı söylemeye teşvik ediyorlardı. Bir kahvedeki ilk söyleyişini Hasan Ekimli’nin kahvesine gelen Çorumlu Âşık Hasan için, tepsi dolandırırken⁶ söylediği şu dörtlülle gerçekleştirdi:

“ Aşığın sözünde yoktur yalandır
Demeyin ki sakın şu felan filandır
Hasan Ustam gurbette tepsi dolandır.
Ekmeni bundan kazanmış gelmiş.”

Kahvede söylediği bu dörtlülle âşıklar ve onlara ilgi duyanlar arasında tanınmaya başlayan Âşık İhsan, yazıda Çoban Toraman’ın öldürülmesi üzerine yazdığı destanın Peyik pazarında satılmasından sonra halk arasında da Âşık İhsan ismiyle bir hayli tanınmaya başladı. Artık sadece Sorgun’da değil çevre kasabalarda da tanınıp düğünlere davet edilir oldu. Yazılan bu destan sayesinde çobanın öldürülmesi “Çobanı yazıda kesmişler diye duyuldu.” Ne yazık ki bu destanın yazılı metni kaybolmuş, çok az bir kısmı hafızasında kaldığı için, Âşık İhsan’dan ancak iki dörtlüğünü öğrenebildik. Bu dörtlükler şunlardır:

...

Sene elli yedi bir temmuz yazdı
Yarısı sürüde yarısı guzu

4 **Büyükler odası** : Düğünlerde sadece büyük ve erkeklerin toplandığı erkek evindeki misafir odası.

5 **Helkir** : Köy evlerinde, pekmez kaynatılan; darı konulan; ekmeç yapılan yer. Tandır.

6 **Tepsi Dolandırmak** ; Kahvede söyledikten sonra emeğinin karşılığı için kahvedeki insanlardan bir tepsinin dolandırılmasıyla para toplanmasıdır.

Felek yazılara çok gördü bizi
Al ganlar içinde kaldı vücudum.

...

...

Çektim abamı da çok oldu soğuk
Zalımlar gatletmiş açıyor gucah
Geldiler başıma bilenmiş nacah
Al ganlar içinde kaldı vücudum.

...

Âşık İhsan bu destanı âşıklık bâdesini içtikten kısa bir süre sonra yazmıştır. Kendi söylediğine göre bâdeyi nasıl içtiğini kimselere anlatmaması gerekirken, gördüğü rüyada olanları başkalarına anlattığı için âşıklıkta daha ileriye gidememiştir. Askere gidene kadar davet edildiği yerlerde çalıp söyleyerek âşıklık sanatını icra etmiştir. Askerde ise yine aynı şekilde komutanları ve askerler için deyişler söylemiş, askerliği de bu şekilde bitirip gelmiştir. Askerden geldikten sonra âşıklıkla pek fazla ilgilenmemiş, kendi tabiriyle “âşıklık minderin altında uzun bir süre saklı kalmıştır.” özel radyolar ve televizyonlar kurulmaya başladıktan sonra yerel yayın kurumlarında katıldığı programlarla âşıklığı minder altından çıkarmıştır.

Âşık İhsan, askerden sonra küçüklükten beri sevdiği dayısının kızıyla evlenmek istemiş; dayısının bir takım zorluklar çıkarmasına rağmen, komşuların ve aile büyüklerinin araya girmesiyle bu evlilik gerçekleşmiştir. Âşık İhsan kendisine sorulan, “sana neden âşık derler?” sorusuna bir şiirle cevap vermiştir. Bu şiir;

Bilmiyorum nasıl oldum
Bir gecede bunu buldum
Aşk ile sararıp soldum
Onun için âşık derler

Heves verdim şu sazıma
Bir ateş düştü özüme
Sevdam dayımın kızına
Onun için âşık derler

İhsan der ki neden neye
Tutuldum kara sevdaya
Yatırdılar hastaneye
Onun için âşık derler

Bu şiirde dayısının kızına olan sevdasının âşıklığı üzerinde büyük rol oynadığını ifade etmiştir.

Âşık İhsan askerden geldikten sonra kamyonla nakliyecilik yapmış, daha sonra yaşı biraz ilerledikten sonra minibüs alıp Sorgun-Yozgat arası minibüsçülük yapmıştır. Bu meslekleri icra ederken de âşıklığın verdiği şiir söyleme yeteneğini ihmal etmemiştir. Yolculukları sırasında hissettiklerini dörtlükler halinde dile getirmiştir. (Bu konu ve şiir örnekleri “**seyahatleri**” bölümünde tekrar ele alınacaktır.)

Âşık İhsan, bugün artık eskisi gibi radyo-televizyon programlarına ve çevrede düzenlenen şenliklere nefes darlığından dolayı katılamamaktadır. Rahatsızlığından dolayı âşıklık sanatını icra edemese de toplumu ve kendisini rahatsız eden konularda şiirler yazmaya, dertlerini, sevinçlerini ve serzenişlerini mısralara dizmeye devam etmektedir. Âşık İhsan; hâlâ inşaat malzemeleri satan bir ardiyede çalışmaktadır. Burada da gelen müşterilere zaman zaman dörtlüklerle cevap vermektedir. Bu dörtlüklerden bir kaç şöyledir:

“Oturduğum yer köşedir köşe
Burda aylık ile girmişim işe
Müşterisin tuğla onbeşe
Bahalımı ucuz mu bilemem”.

“Cümlesiyle millet murada ersin
Herkeş vasıtası varısa sürsün
Verdin parayı bereket versin.
Hayırlı işle gidesin gardaş”

Âşık İhsan; iki kız, iki oğlan dört çocuk babasıdır. Çocuklarının hepsini evlendirmiş, çocukları evden gittikten sonra kendi ifadesiyle “bir Köroğlu bir Ayvaz” eşiyile beraber yaşamaktadır.”

B-) Âşıklık Bâdesini İçişİ

Âşık İhsan; okuldan çıktığı dönemden bir süre sonra, 15-16 yaşlarında âşıklık bâdesini içmiştir. Âşık İhsan, bu olayın rüyasında olduğunu ve şöyle gerçekleştirdiğini ifade ediyor: Saza hevesliğinin had safhada olduğu yıllarda, gece gündüz saz çalıp söylüyor. Bir gece yine yatmadan; saz çalıp, deyişler söyleyip, sazı bir kenara bırakıp yattıktan sonra uyuyor. Rüyasında yine saz çalıp, deyişler söylüyor, fakat bu kez rüyasında daha önce hiç çalıp söyleyemediği kadar güzel çalıp söylüyor. Daha sonra terler, ağzı kurur ve su ihtiyacı hisseder. Bunu Âşık İhsan kendisi şu şekilde ifade etmiştir; “Öyle susaşıyom, öyle susaşıyom ki dilim damağım kuruyor, ciğerim yanıyor.” Rüyasında onun bu durumunu görenler sazın içinin su dolu olduğunu söyleyip, “Arkasındaki deliğe ağzını daya içindeki suyu iç o senin susuzluğunu giderir.” diyorlar. Daha sonra ona bu suyu tavsiye edenler kaybolmuş, ve Âşık İhsan uyandıktan sonra ne olduğunu bilmediği bu rüyanın etkisinde kalmış.

Rüyasında olanları kimseye anlatmaması gerekirken başkalarına anlattığı için âşıklıkta daha ileriye gidemediğini ifade ediyor. O zamanlar daha iyi söylediğini,

şimdi 16 yaşında iken âşıklara söylediği kadar güzel söyleyemediğini ekliyor. O zamanlar bunun âşıklık bâdesi olduğunu bilmediğini daha sonraları âşıklarla olan münasebetleri sırasında öğrendiğini belirtiyor. Âşık İhsan, âşıklık badesi içtiği zaman Türkçe'ye yeteri kadar hâkim olmadığını söylediği şu cümleyle ifade ediyor: “O zaman ben cümleyi bile tamamlamayı bilmeyen bir delikanlı gençtim.” Fakat âşıklarla atışmaya çıkınca, davet edildiği yerlerde deyişler söylerken oldukça güzel söylediğini, kendi tabiriyle “bülbul gibi şakıdığını” belirtiyor. Bütün bu meziyetlerini içmiş olduğu âşıklık bâdesine bağlamaktadır.

C-) Mahlası

Âşık İhsan Şaşar'ın mahlası bahsine geçmeden önce mahlasın tanımını vermekte fayda olduğu kanısındayız.

Mahlas: Divân ve Halk edebiyatında şâirlerin kullandıkları takma ada denir. Mahlası şâirin kendi seçebileceği gibi usta kabul edilen bir şâir tarafından da verilebilir.⁷

Âşık İhsan'ın şiirlerinde tespit edilen bir mahlası bulunamamıştır. Fakat kendisiyle yaptığımız söyleşide mahlas olarak Layıkî'yi kullanmayı çok istediğini dile getirmiştir. Lâkin elimizdeki şiirlerinde âşığın mahlasına rastlanmamıştır. Eldeki şiirleri dikkate alarak bir yargıya varacak olursak âşık mahlas kullanmamıştır diyebiliriz.

Âşık İhsan'ın şiirlerinde mahlas yerine kendi ismini kullandığını şu örneklerle daha iyi açıklamış oluruz

...

Anam helal eyle sütün lokmana
Bu büyük mertebe kısmetmiş bana
Gönderin bir haber **Âşık İhsana**
Deyin şehit için törenimiz var (56)

...

Âşık İhsan almadın mı hırsını
Unutmuşlar ejdadının dersini
Vurmak lazım şu tokatın tersini
Dönek millet sözlerinden caydılar (2)

Örnek olarak verdiğimiz, şiirlerinden seçilmiş mahlasın bulunabileceği dörtlüklerde olduğu gibi diğer şiirlerinde de âşık mahlas kullanmak yerine; Âşık İhsan, İhsanım, İhsan,... gibi şekillerde ismini kullanmıştır.

7 Tekin, Dr. Arslan; “Edebiyatımızda İsimler ve Terimler”, İstanbul,1995

D-) Âşıklarla Karşılaşmaları ve Atışmaları

“Atışma; âşıkların dinleyiciler karşısında, deyişme sırasında birbirini iğneleyici fakat mizah çerçevesi içinde söyleşmeleridir.

Âşıkların doğaçtan, karşılıklı olarak, belli bir kural çerçevesinde söyleşmelerine yaygın olarak atışma denmekle beraber âşık karşılaşmaları, deyişme, karşıberi, kovalama adları da verilmektedir. Eskiden muâşere (münazara) yada tekellüm adları ile anılan bu şekilde sistemli deyişler de denir.”⁸

Fotoğrafta Âşık İhsan ve Âşık Hacı Özkan'ın ilçenin ileri gelenleri huzurunda yaptıkları bir atışma görülmektedir.

Atışma; en az iki âşık karşı karşıya gelip birbirlerini sazda ve sözde denemeleri şeklinde gerçekleşir.

Âşık İhsan da bölgede düzenlenen, şenliklerde âşıklar şölenlerinde, yerel radyo ve televizyon kanallarında katıldığı programlarda âşıklarla atışmıştır. Sorgun'a başka yerlerden destan satmaya gelen âşıklar olduğu zaman ise onlarla da kahvelerde atışmış. Gülşehir'den⁹ ve diğer komşu il ve ilçelerden gelen âşıklarla pek çok atışması olmuştur. Ayrıca Sorgun'da yetişmiş diğer âşıklarla da atışmaları olmuştur. Bunlardan; Erozan, Âşık İsmail, Âşık Sefil Döndü bazılarıdır. Âşık İhsan, yerel bir televizyon kanalı olan Bayrak Televizyonu'nda Durali Doğan'ın¹⁰ hazırlayıp sunduğu “Kültür Sofrası” programı dahilinde pek çok çevre köylerdeki ve kasabalardaki âşıklarla atışmalara katılmıştır.

8 Yardımcı, Dr. Mehmet ; Başlangıçtan günümüze Halk Şiiri Âşık Şiiri Tekke Şiiri, Ürün Yayınları, I. Basım, Ankara/ 1998

9 Gülşehir: Nevşehir'in bir ilçesidir. Sorgun'un güneyine düşmektedir.

10 Durali Doğan; Sorgun Millî Eğitim Şube Müdürü, araştırmacı-yazar ve yayıncı.

Sorgun Âşıklar Şöleni, Eymir Yayla Şenlikleri,... gibi organizasyonlarda da ter-
tip edilen âşık atışmalarına katılmıştır.

Âşığın katıldığı atışmalarda söylediği şiirlerinden örnek olarak şu dörtlükleri
verebiliriz:

Ne idin necisin çıktın karşıma
Sana ben bunları sorarım Âşık
Belâ mısın yoksa benim başıma
Bende böyle bir şey ararım şık (38)

...

...

Hele çalış doldur çile
Bilmiyorum boş mu kile
Hasımını bile bile
Ne deyipte katılıyon (12)

...

...

Öğündün ne oldu n'olacak hani
Sildiririm sana bu adı şanı
Sallayıp durma boşa kafanı
Vurup bir taşınan yararım âşık (38)

...

Âşık İhsan ve bölgedeki diğer âşıklarda dudak değmez¹¹ yapamamaktadırlar.
Bunun sebebi olarak yetiştiği çevrede ve örnek aldıkları âşıklar arasında dudak
değmez yapanların olmaması, bu yönde bir sevkedişin ve halk arasında da böyle
bir talebin bulunmaması söylenebilir. Dudak değmez yapamamaları onların bunu
yapabilecek kadar usta olmadıklarını göstermektedir.

E-) Radyo Ve Televizyon Programları

Âşık İhsan, yukarıda da ifade ettiğimiz gibi, özel radyo ve televizyon kurumları
açılmaya başladıktan sonra, yerel radyo ve televizyon kanallarında, gerek belirli
zaman aralıklarıyla sürekli hazırlanan programlar olsun gerekse müstakil olarak
düzenlenen programlara katılmıştır.

Düzenli olarak Bayrak Televizyonu'nda yayınlanan *Kültür Sofrası* isimli prog-
rama; zaman zaman da Sorgun Fm isimli radyo kanalında da müstakil programla-
ra katılmıştır. Ayrıca diğer yerel radyo kurumlarında da programlara katılmıştır.

11 Dudak değmez: Âşıkların ustalıklarını sergilemek için bir nevi söz hüneri olarak başvurdukları
biçimdir. Dudak değmezi, âşıklar;B,P,M,V,F harflerinin bulunduğu kelimeleri kullanmayarak
yaparlar. Atışmaların en zor biçimidir. Âşıkların dudakları arasına iğne koyarak yaptıkları bir
atışma çeşididir.

F-) Seyahatleri

Âşık İhsan, askerden geldikten sonra nakliyat işiyle uğraşmıştır. İş gereği sürekli seyahat etmiş, zamanının büyük bölümünü yollarda, ailesinden ve memleketinden uzakta geçirmiştir. Sıla özlemi, gittiği yerlerde karşılaştığı güçlükler ve yalnızlık gibi kendisini etkileyen durumları mısralara dizmiştir. Bunlara aşağıdaki dörtlükleri örnek olarak verebiliriz:

Nedir şoforların böylece hali
Irak İran aynı mal misali
Ahıllımı disem vallahi deli
Durdan anlamıyo bu insanlar

Bu dörtlüğü İran'da yaşadığı bir güçlük nedeniyle söylemiştir. Kendisinin anlamak istediklerini yanlış anlamaları sonucu ortaya çıkan bir problemin âşıkta bıraktığı bıkkınlığı dile getirmektedir.

Gidiyorum yolda ıssız ve gece
Benim ömrüm böyle geçecek nice
Yüküm yerine varsa yüceden yüce
Yıkıp dönmek nasib olur mu yarabbi
Bu dörtlükte de yalnızlığını ve özlemini dile getirmiştir.

G-) Edebî Kişiliği Ve Âşıklığı

Âşık İhsan Şaşar, şiiirlerini genelde saz eşliğinde ve irticâlen söylemiştir. Fakat son birkaç yıl, nefes darlığı hastalığına yakalandığı için sazla söyleyememektedir. Âşık İhsan, şiiirlerini Orta Anadolu ağzıyla ve anlaşılır sâde bir Türkçe ile söylemiştir. Şiiirlerinde halk tâbirlerine, deyimlere ve atasözlerine büyük oranda yer vermektedir.

...
Her şey miras ter çıkmadı arnından
Ürkütsen kırk tilki çıkar karnından
Bir lokmasın yesen gelir burnundan
Hele bir tas suyun içte göreyim. (61)

...
...
Aşık İhsan almadın mı hırsını
Unutmuşlar ejdadıyın dersini
Vurmak lazım şu tokatın tersini
Dönek millet sözlerinden caydılar. (2)

Yukarıda verilen şiiir örneklerinde de görüldüğü gibi halk deyimleri ve atasözleri yoğun bir şekilde tüm şiiirlerinde ağırlığını hissettirmektedir.

Okul sıralarında, ikinci sınıftan itibaren, şiir yazmaya başlayan Âşık İhsan; daha o dönemlerde, okul çapında yapılan bir şiir yarışmasında, öğretmenler için yazdığı şiirle birinci olmuştur.

Âşık İhsan, âşık tarzı şiir geleneği içinde bâdeli âşık olarak nitelendirilebilir. Çocukluğundan beri şiire ve âşıklara merakı sayesinde kahvelere gelen âşıklara özenmiş, onları örnek almış ve âşıklığında; isimlerini bile tam olarak hatırlayamadığı, âşık tarzı şiir geleneğinin bu dönem ve bu coğrafyadaki temsilcilerinin etkisi altında kalmıştır.

Âşık İhsan'ı âşık tarzı şiir geleneği içinde, eğitim durumu ve yetiştiği yere göre nitelendirecek olursak: Eğitim durumuna göre meydan şâirleri; yetiştiği yere göre de şehir ve kasaba şâirleri arasında yer alır.

Âşık İhsan'dan etkilenen, onu kendisine usta olarak seçip onun yolundan giden bir âşık olmamıştır. Kendisinin özellikle yetiştirdiği birisinin olmadığını ifade ederken, kendisinin haberi olmadan ona özenen ve ondan etkilenenlerin olabileceğini de belirtir. Nasıl ki kendisinin özendiği âşıklar İhsan Şaşar'dan habersiz ise kendisinin de bundan habersiz olabileceğini ifade eder.

Âşık İhsan, bu dönemlerde kendisinin tam olarak örnek aldığı birisinin olmadığını, bu dönemde yetişen bütün âşıklarda olduğu gibi kendisinde de Karacaoğlan ve Âşık Veysel gibi ustaların etkisinin olduğunu belirtmektedir. Ayrıca çok küçük yaşlardan itibaren kahvelere gelen ve kendisinin hayal meyal hatırladığı; Âşık Dindarî, Âşık Muhittin, Hızırcıoğlu Âşık Nuri'nin kendisinde etkisinin olduğunu ifade etmiştir. Âşık Niyazi Ersoy'a yazdığı bir şiirinde Âşık Dindarî'den bahsetmiştir. Âşıklığın ondan kendilerine miras kaldığını imâ etmiştir, ve kendilerinin buna sahip çıkmaları gerektiğini, aksi takdirde bu gün olduğu gibi meydanı âşık olmayanların (tilkilerin) aldığını ifade etmiştir. Bu şiirden örnek bir dörtlük aşağıda verilmiştir.

...

Düşün Dindarî'yi çok müres kaldı
Hor gördükçe sevgi saygı azaldı
Aslanın yerini tilkiler aldı
Daha uyanman mı bre üstadım (70)

...

Âşık İhsan; bölgede düzenlenen “Sorgun Âşıklar Şöleni”, “Eymir Yayla Şenlikleri” gibi organizasyonlara katılmış, sanatını icra etmiş ve büyük beğeni toplamıştır.

Âşık İhsan'ın şiirlerinde ferdî ve toplumsal konular işlenmiştir. Ferdî konular da, başına gelen olaylar, ailesinden dolayı yaşadığı üzüntüler, rahatsızlıkları, hastanelerde başına gelenler ve hastane personelinin kendisine davranışları gibi ko-

nuları işlemiştir. Toplumsal konuların işlendiği şiirlerinde ise Yozgat ve Sorgun'un sorunlarını ve güzelliklerini; insanların çektiği sıkıntıları, onları derinden üzen olayları, Türkiye'nin gündemindeki meseleler ve genel hatları ile Anadolu insanının yaşantısını anlatmaktadır.

Bu çalışmamızda Türk Dünyası'nda kendi halinde sıradan bir yaşam süren bir halk sanatçısının, doğuşunu, yaşantısını ve aşıklık geleneğine girişini anlatmayı amaçladık. Bunu ifade ederken de aşığın yaşadığı bölgeyi ve içinde bulunduğu kültürü de kısa da olsa ifade etmeye çalıştık. Bunun sonucunda aşıklık geleneğinin varlığı, son zamanları da olsa yeni aşıkları yetiştirmiş olması, kahvehanelerin birer edebi muhit olarak aşığın yetiştiği zamanlarda hala tesirini devam ettirdiği ve kitle iletişim araçlarının olamadığı, farklı eğlence alternatiflerinin bulunmadığı zamanlarda halk sanatçılarının bu ihtiyacı doldurduğunu ortaya koymuş olduk. Bununla beraber; halk içinde yaşayan aşığın halkın sorunlarından uzak durmayacağını bir göstergesi olarak şiirlerinde bu konulara yer verdiğini tespit etmiş olduk.

KAYNAKÇA

1. Dizdaroğlu, Hikmet, "Halk Şiirinde Türler", Ankara/1969
2. Doğan, Duralı, "Yozgat Şâir ve Yazarları", Yozgat Valiliği Özel İdare Müdürlüğü, Kültür yayınları dizisi, Ankara/1988
3. Doğan, Duralı, "Bütün Yönleriyle Sorgun", Ankara/1990
4. Onay, Ahmet Talât, "Türk Halk Şiirinin Şekil ve Nev'i", Akçağ Yay., Ankara/1996
5. Oğuz, M. Öcal, "Yozgat'ta Halk Şairliğinin Dünü-Bugünü ve Nâzi", Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk dili ve Edebiyatı Bölümü Doktora tezi
6. Oğuz, M. Öcal, "Yozgat'lı Halk Şâiri Nâzi", Ankara/1992
7. Soysal, M. Orhan, "Edebî Sanatlar ve Tanınması", M.E.B. Yay., İstanbul/1995
8. Tekin, Dr. Arslan, "Edebiyatımızda İsimler ve Terimler", Ötüken Yay., İstanbul/1995
9. Yardımcı, Dr. Mehmet, "Başlangıçtan Günümüze Halk Şiiri Aşık Şiiri Tekke Şiiri", Ürün Yayınları, I. Basım, Ankara/1998
10. Yurt Ansiklopedisi, Yozgat maddesi, 10. Cilt, Anadolu Yay., İstanbul/1982-84
11. Yozgat 1968 İl Yıllığı, Sivas/1968
12. Yozgat 1973 İl Yıllığı, Ankara/1973
13. Yozgat 1991 İl Yıllığı, Ankara/1991